

FONDS B i j z o n d e r e JOURNALISTIEKE PROJECTEN

De toekenning van de Brusseprijs 2021, de prijs voor het beste journalistieke boek, is een initiatief van het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten.

HET JURYPAPPORT van de

BRUSSEPRIJS 2021

5 juni 2021

Eerst en vooral willen wij het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten bedanken. Het was voor alle vijf leden een buitengewone eer om gevraagd te worden voor de jury. En het was uiteindelijk ook hartstikke leuk om te doen. Uiteindelijk. Want het was aanvankelijk wel even schrikken toen we doorkregen hoeveel boeken er wel niet waren ingezonden: bijna tweehonderd. Door de afspraken dat elk boek in elk geval door twee juryleden gelezen zou worden, bij twijfel door nog een derde en dat de boeken op de longlist door ons alle vijf zouden worden beoordeeld was de slotsom dat we tussen eind november en april ieder al gauw pakweg zeventig boeken moesten lezen. Het kenmerkt het almaar toenemende belang van het genre, in kwantiteit, maar gelukkig zeker ook in kwaliteit. Zowel inhoudelijk als qua opzet en stijl kwamen we vele verrassingen en menig parel tegen.

De selectie kende vier stappen. De eerste was dat ruim veertig boeken afvielen op basis van de formele criteria. Denk aan de bepaling dat heruitgaven, al dan niet gewijzigd, per definitie reglementair niet in aanmerking kwamen, evenals bijvoorbeeld bundels, bloemlezingen en memoires.

Daarna hebben we een longlist van twintig boeken samengesteld. Dat vergde ook een *very long* vergadering. We hadden minstens twee longlists kunnen vullen met goede inzendingen. Bij de uiteindelijke selectie heeft de jury van dit jaar urgentie, actualiteit en relevantie voor het heden zwaar laten wegen - het is tenslotte een journalistieke prijs. Titels die wat ons betreft bij uitstek in aanmerking komen voor een Geschiedenisprijs, kwamen daardoor niet op de longlist terecht.

Het werd vervolgens een pijnlijke kwestie van 'kill your darlings' om tot een shortlist van vijf boeken te komen. Met de reglementen in de hand hebben we scherp gekozen. Bij de slotronde werd ook de stijl een belangrijk criterium, alsmede de maatvoering en het verhalend karakter van het geheel. Zo vielen

meerdere boeken af door overbodige inhoudelijke herhalingen waardoor ze naarmate ze vorderden soms toch wat saai en taai werden en vooral, een makke van best wel veel boeken, veel te dik. En soms ook omdat ze zo waren geschreven dat elk volgend hoofdstuk wel informatie maar geen ontwikkeling toevoegde, waardoor de volgorde van de hoofdstukken niet zoveel uitmaakte.

Na een digitale teamvergadering van drieënhalf uur hadden we onze vijf toppers te pakken, de shortlist. In alfabetische volgorde:

1. Harm Ede Botje en Mischa Cohen – *Mijn meningen zijn feiten. De wording van Thierry Baudet* (Atlas Contact)

De jury vindt dit boek belangrijk, relevant en urgent. Het schetst als een kroniek overtuigend de wording van Thierry Baudet als persoon en als politiek figuur en legt zijn drijfveren op inzichtelijke wijze bloot. Daarnaast is zeker ook de schets van de omgeving waarbinnen zijn opkomst mogelijk is en hoe hij door de meest prominente mensen en media wordt omarmd en hem een podium wordt geboden, onthullend. Op intelligente wijze ondervangen de auteurs de handicap dat de Forum voor Democratie-leider noch zijn aanhangers met hen wilden spreken: ze interviewen namelijk wel uitgebreid mensen die hem aanvankelijk steunden en met hem samenwerkten en zich daarna van hem hebben afgekeerd. De slotsom is dat Baudet zonder meer een fenomeen is. Maar dat is hij niet vanzelf geworden, dat is hij in belangrijke mate gemaakt door tovenaars waarvan een aantal achteraf schrok van de leerling. *Mijn meningen zijn feiten* is een belangrijke piketpaal.

2. Matthias M.R. Declercq – *De ontdekking van Urk* (Podium / Manteau)

Journalistieke antropologie van de bovenste plank. Het is verbazingwekkend hoeveel de schrijver naar boven haalt over dit unieke dorp dat voor zeventien miljoen Nederlanders een toonbeeld van geslotenheid is. Maar Declercq heeft dan ook geïnvesteerd volgens de methode van de participerende observatie. Het is een succesvolle *surrender-and-catch* geworden, zoals sommige antropologen dat noemen. Declercq was onder de Urkers, deelde hun leven, maar werd geen Urker, geen deelgenoot, hij bleef journalist die zijn bevindingen voor een groot publiek bestemde. Hij laat ons zijn leven in het vissersdorp van dag tot dag volgen in een zo voortreffelijke stijl dat we in zijn schoenen komen te staan. Het boek is daardoor niet alleen informatief maar ook heel leuk en soms heel spannend. Wanneer hij als hoogtepunt een week meevaart op een kotter heb je de neiging om alvast op de laatste bladzijde van het hoofdstuk te kijken of het wel goed afloopt. *De ontdekking van Urk* is een absolute pageturner.

3. Doortje Smithuijsen – *Gouden bergen. Portret van een digitale generatie (De Bezige Bij)*

Het meest eigentijdse boek van alle inzendingen. Het onthullende en voor meerdere juryleden ook onthutsende verhaal van de bubbel van influencers. Het onvoorstelbare wordt voorstelbaar: dat je zo kunt leven, dat je de zin van het leven kunt zoeken in Instagram en het aantal volgers dat je hebt. En dat je daar ook ván kunt leven. De lezer wordt meegevoerd langs winnende vloggers die met mooie contracten over de wereld willen reizen en trieste gevallen die steeds minder worden aangeklikt en geliket. De oudere juryleden leerden gefascineerd en in ongeloof dat je sportschoenen van achthonderd euro hebt en dat die bepalend kunnen zijn voor geluk of ongeluk. Bijzonder is dat je eigenlijk steeds beter gaat beseffen hoe futiel het is om over dit alles te oordelen. Hoe beter je leest, hoe minder goed je kunt zeggen of het erg is of juist niet, deze schijnwereld die steeds meer echte wereld wordt omdat mensen er steeds meer naar willen gaan leven. Smithuijsen stelt zich daarbij bewonderenswaardig kwetsbaar op en vertelt hoe ze zelf, zonder influencer te zijn, wel degelijk beïnvloed wordt. Ze houdt daarmee de lezers een spiegel voor waar velen zichzelf op zijn minst deels in zullen herkennen. En werpt bovendien de vraag op wat we daarmee moeten willen. *Gouden bergen* is een urgente revelatie.

4. Thalia Verkade en Marco te Brömmelstroet – *Het recht van de snelste. Hoe ons verkeer steeds asociale werd (De Correspondent)*

Een verrassend boek voor alle juryleden, het thema mobiliteit stond bij ons niet heel duidelijk op het netvlies. Maar dat veranderde snel door dit boek, waarin Verkade de verteller is van het verhaal van haar en Te Brömmelstroet. Verkade trekt op basis van haar eigen vragen de lezer slim mee het onderwerp in. Zij ontwikkelt gaandeweg haar inzichten over het thema en de lezer ontwikkelt met haar mee. Je komt terecht in een bijna parallelle wereld van techniek, instituten, handboeken, reglementen en juridische, bestuurlijke, sociale en psychologische mechanismen waar je geen weet van hebt als het je vak niet is maar die grote betekenis heeft voor ieders dagelijks leven en leefomgeving. De bevindingen worden regelmatig onderbouwd met wetenschappelijke en statistische gegevens die toegankelijk worden gepresenteerd. Met enkele dramatische elementen die invoelend beschreven worden geeft Verkade de tekst gedoseerde injecties van spanning. Het boek biedt veel ongekende inzichten in verkeer en mobiliteit, stelt overtuigend de vraag hoe belangrijk mobiliteit eigenlijk is en suggereert daarop een antwoord. *Het recht van de snelste* is een dwingende nadenker.

5. **Philippus Zandstra en Wietse Pottjewijd - *XTC. Een biografie* (Querido Fosfor)**

Zandstra en Pottjewijd beschrijven op prettige en toegankelijke wijze alle aspecten van de drug, werkelijk niets lijkt onbesproken te blijven. De opkomst wordt nauwkeurig vastgelegd, de wijze waarop het zich een vaste plaats in de geestverruimende samenleving verwerft, de bijna natuurlijke, onvermijdelijke, banale wijze. De kleurrijke optocht aan betrokkenen is zorgvuldig gekozen, ze vertegenwoordigen allen een element van de geschiedenis en ontwikkeling van de drug, terwijl ze tegelijk ook karakters worden en blijven. Je gaat ze allemaal na een paar regels interessante figuren vinden, je krijgt er een gevoel bij. En precies wanneer je als onervaren lezer zou gaan denken: dat moet ik toch ook eens proberen, die xtc, dan komen de overdonderende schaduwkanten aan de orde. De milde humor die telkens terugkeert maakt het boek extra leesbaar. En zelfs de meest specialistische details worden daarbij laagdrempelig aangekaart en dan zorgvuldig uitgediept. *XTC* is een uitgebalanceerd standaardwerk.

De laatste stap bij de selectie was uiteraard de keuze van een winnaar.

Alle vijf boeken zijn voortreffelijk geschreven. Het boek dat we bekronen is zelfs zo goed geschreven dat dat eigenlijk helemaal niet zo opvalt. Alle vijf de boeken stemmen tot nadenken, maar het boek dat we bekronen stemt tot omdenken. Alle vijf de boeken zijn juwelen, maar het boek dat we bekronen kan ook een instrument zijn waarmee je aan de slag gaat. Op de overige vier boeken zal in de toekomst vaak worden teruggegrepen, maar het boek dat we bekronen grijpt vooruit.

De winnaar van de Brusseprijs 2021 is:

Het recht van de snelste.

Hoe ons verkeer steeds asocialer werd.

van:

Thalia Verkade en Marco te Brömmelstroet

De jury van de Brusseprijs 2021 bestaat uit voorzitter Gerri Eickhof (NOS), Maarten Dessing (*Boekblad*), Pieter van Os (*NRC Handelsblad* en winnaar Brusseprijs 2020), Martha Riemsma (hoofdredacteur *Tubantia*) en Yvonne Zonderop (ex-adjunct hoofdredacteur *de Volkskrant*).